

Tekstin ideointi, pääkulman valinta ja rakenne

Särmän digikirjan luvut 12 & 13

Ideointi

- Ideointi on yksi kirjoittamisprosessin tärkeimpiä vaiheita. Varaa siihen tarpeeksi aikaa!
- Usein ideoinnissa hyödynnetään muita aineistoja.
- Hyviä muistiinpanovälineitä ovat esimerkiksi
 - ajatuskartta
 - listaus
 - ja taulukko.
- Ideointivaiheessa kaikki mieleen tulevat asiat kannattaa kirjoittaa ylös. Aiheen rajaus tehdään vasta myöhemmin.

Apukysymyksiä tekstin ideointiin

Pohdi aihetta ja itseäsi.

- Mitä tiedät aiheesta?
- Mitä kokemuksia tai muistoja sinulla on aiheesta?
- Mitä tunteita tai kysymyksiä aihe sinussa herättää?
- Mitä mieltä olet aiheesta?

Pohdi aihetta uutiskysymysten avulla.

- Kysy aiheeltasi seuraavat kysymykset: *mitä, missä, milloin, miten, miksi ja kuka?*

Pohdi aihetta eri kulmista.

- Miten aihe näkyy esimerkiksi seuraavissa: yhteiskunta, historia, tulevaisuus, trendit, valta, politiikka, media, kulttuuri, tasa-arvo, raha, etiikka ja sosiaaliset suhteet?

Pohdi aihetta eri rooleissa.

- Mitä aiheesta voisi ajatella esimerkiksi lapsi, keski-ikäinen, seniori, läheisesi, julkisuuden henkilö, poliitikko tai toisen kulttuurin edustaja?

Digikirjan luku 12

5.

Harjoittele ideointia listauksen avulla.

a. Valitse aiheeksi *Raha ja onnellisuus* tai *Rahan varjopuolet*.

b. Listaa omia tietojasi, kokemuksiasi ja mielipiteitäsi aiheesta.

c. Etsi lisää tietoa netistä. Täydennä listaustasi vähintään kolmella kiinnostavalla idealla.

d. Keskustele aiheesta parisi kanssa ja kysele ideoita häneltä. Täydennä listaustasi kirjaamalla ideoista parhaat.

e. Hyödynnä kolmea viimeistä kohtaa tietokirjan luvun 20 mallinnuksesta *Apukysymyksiä tekstin ideointiin*. Täydennä listaustasi parhailla ideoilla.

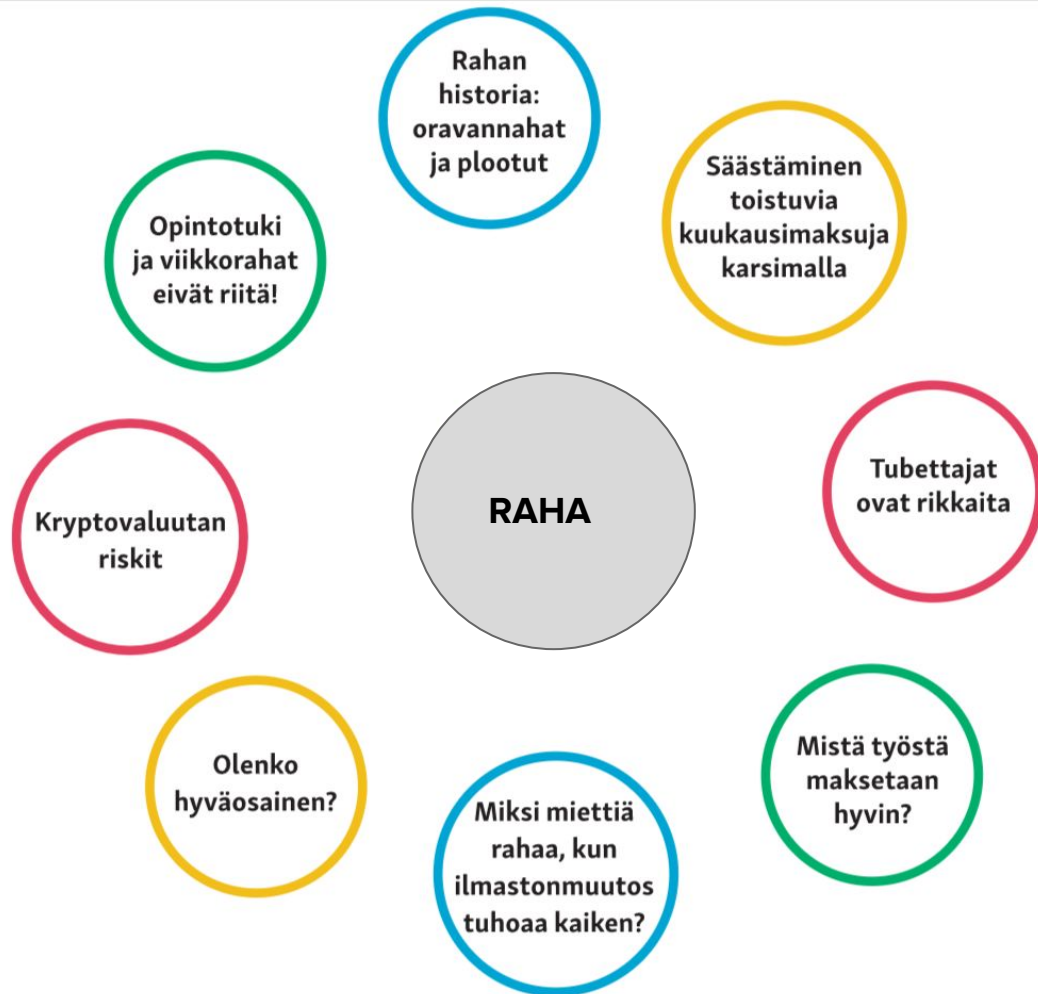
Sam Jansen

Pia-Maria Nickström ja Hanna Tikander puhuvat rahasta ja sijoittamisesta ymmärrettävästi ja rennosti podcastissaan Mimmit sijoittaa.

Aiheen rajaaminen ja päänäkökulman valinta

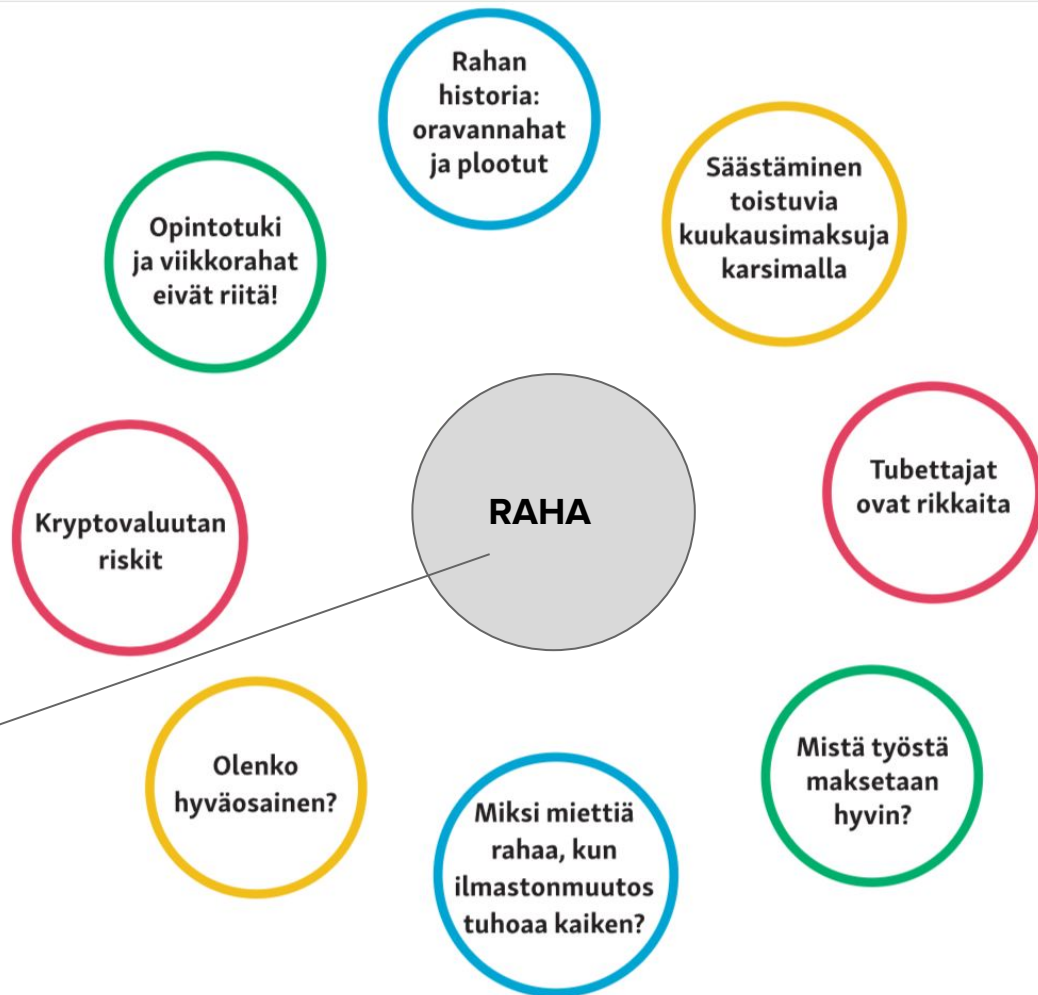
- Yhdestä aiheesta ei kannata kertoa liian laajasti, sillä kaikkea ei voi ottaa yhdessä tekstissä huomioon.
- Hyvin rajattu päänäkökulma lisää tekstin kiinnostavuutta.
- **Päänäkökulma on vastaus kysymykseen, mistä teksti kertoo.**
- Pitkissä teksteissä kirjoittajan pitää ideoida myös tekstin käsittelynäkökulmat eli se, mistä näkökulmista päänäkökulmaa käsittelee.

Päänäkökulman valinta

Päänäkökulman valinta

Esimerkiksi
raha arjessani

Digikirjan luku 12, t. 4

a. Valitse käsittelynäkökulmista ne, jotka sopivat päänäkökulmaan.

b. Keksi kaksi uutta käsittelynäkökulmaa, jotka sopivat päänäkökulmaan.

Opintotuki
ja viikkorahat
eivät riitä!

Rahan
historia:
oravannahat
ja ploomat

Säästäminen
toistuvia
kuukausimaksuja
karsimalla

Kryptovaluutan
riskit

RAHA
ARJESSANI

Tubettajat
ovat rikkaita

Olenko
hyväosainen?

Miksi miettiä
rahaa, kun
ilmastonmuutos
tuhoo kaiken?

Mistä työstä
maksetaan
hyvin?

Tekstin rakenne

- Rakenne on järjestys, jossa asiat tekstissä esitetään.
- Kun kirjoittaja esittää asiansa selkeästi ja loogisesti, on rakenne onnistunut. Silloin tekstiä on helppo ymmärtää.
- Suunnittele rakennetta jo siinä vaiheessa, kun olet valinnut tekstin päänäkökulman ja käsittelynäkökulmat.

Rakennemalleja

NÄKÖKULMA- JÄRJESTYS

Tarkastellaan yhtä asiaa eri käsittelynäkökulmista (esim. asian osat, historia ja merkitys arjessa).

VERTAILU- JÄRJESTYS

Vertaillaan asiaa eri tavoin (esim. ennen–nyt, edut–haitat, yhteistä–eriävää). Vertailun pohjalta tehdään usein päätelmiä.

AIKA- JÄRJESTYS

Kerrotaan asian vaiheet siinä järjestyksessä, kun ne tapahtuivat.

ONGELMAN- RATKAISU- JÄRJESTYS

Esitellään ensin ongelma, sitten käsitellään ongelman syitä ja seurauksia. Lopuksi annetaan ratkaisuehdotuksia.

ARGUMEN- TOINTI- JÄRJESTYS

Esitetään väite, jota sitten perustellaan monipuolisesti. Myös vastaväitteet kumotaan.

TÄRKEYS- JÄRJESTYS

Esitellään käsittelynäkökulmia tai perusteluja tärkeimmästä vähemmän tärkeään.

Digikirjan luku 13, t. 2

<https://materiaalit.otava.fi/web/state-jurdcmbyei/60e85c43e42a10592622a99d>

Otsikko, aloitus ja lopetus

- Otsikolla on kaksi tehtävää: antaa tietoa tekstin sisällöstä ja herättää lukijan kiinnostus, jotta hän innostuisi lukemaan tekstin.
- Aloitus johdattaa aiheeseen ja pyrkii saamaan lukijan kiinnostumaan tekstistä.
 - Vältä itsestäänselviä aloituksia!
- Lopetus kokoaa tekstin ajatuksia yhteen.
 - Muista, mikä on tekstin päänäkökulma.

Otsikko, aloitus ja lopetus

- Otsikolla on kaksi tehtävää: antaa tietoa tekstin sisällöstä ja herättää lukijan kiinnostus, jotta hän innostuisi lukemaan tekstin.
- Aloitus johdattaa aiheeseen ja pyrkii saamaan lukijan kiinnostumaan tekstistä.
 - Vältä itsestäänselviä aloituksia!
- Lopetus kokoaa tekstin ajatuksia yhteen.
 - Muista, mikä on tekstin päänäkökulma.

- Särmän luvussa 13 on hyviä esimerkkejä erilaisista otsikointi-, aloitus- ja lopetustavoista.

Otsikointitapa	Esimerkki
Fakta	<i>Tosiystävien määrällä on yläraja</i>
Kysymys	<i>Milloin ystävästä saa erota?</i>
Väite	<i>Ujo ystävä on paras ystävä</i>
Käskey	<i>Älä koskaan kadehdi ystäväsi onnea!</i>
Kärjistys	<i>Ystävän sisältä voi löytyä paholainen</i>
Leikittely	<i>Tarjolla vähän käytetty ystävä – AV, YV, JONO!</i>
Tunteiden käyttö	<i>Yksinäinen lapsi herättää kyöneleet</i>

Kappalejako, ydinvirke ja tukivirke

- Teksteissä on tyypillisesti kolmenlaisia kappaleita: **aloituskappale**, **käsittelykappaleita** ja **lopetuskappale**.
 - Yhdessä kappaleessa on yksi asiakokonaisuus.
 - Kappaleet pitää yhdistää eli sidostaa! (Katso esimerkiksi [Kirjoittajan ABC-kortti](#).)
- **Ydinvirke** kertoo kappaleen pääasian tai johdattaa sen aiheeseen.
- **Tukivirkkeet** tarkentavat, perustelevat ja havainnollistavat ydinvirkettä.

Digikirjan luvun 13, t. 1 & 3

1) <https://materiaalit.otava.fi/web/state-jurdcmbyei/60e85c43e42a10592622a99c>

3) <https://materiaalit.otava.fi/web/state-jurdcmbyei/60e85c43e42a10592622a99e>

Kirjoittaminen on prosessi

- Muista, että kirjoittaminen ei etene aina lineaarisesti – välillä kannattaa palata esimerkiksi ideoimaan tai rajaamaan käsittelynäkökulmia.